Qvod Deus secundet!

DISSERTATIONEM MEDICAM
De
MANIA,

Consensu
Gratiosæ Facultatis Medicæ,
In
Illustri Academiâ Lipsiensi,

PRO LOCO

In Eâdem, suo tempore, asseqvendo,
solenniter
sistit

[J]OHANNES GOTHOFREDUS
BERGERUS, Med. Doct.

RESPONDENTE

FRIDERICO GOTHOFREDO Glück/
Numburgensi Misn.

Ad diem 3. Jul. M DC LXXXV.
In Majoris Ppum Collegii Auditorio Majori,
Horis ante- & pomeridianis.

LIPSIÆ
Literis JOHANNIS GEORGI.

LECTORI S.

MAniam dissertationis frons exhibet, affectum, inquam, ab aliis jam dudum excussum licet, excuti tamen identidem haud indignum. Exercet ille ægrotantium corpora, exercuit & medentium ingenia, ut complures eorum ad θεῖον confugerint aut in occultarum qualitatum sese ibula receperint. Enimverò Democritus olim ad vestigandam ejus causam, bilis naturam sedemque evisceratis diversorum animantium cadaveribus xiè quæsierat. Contrà Abderiti irriserunt eum, i- pro insaniente habuerunt. At verò aperta hodiè s natura, notus & generationis locus, nec motus ob- rus extat, ignotâ tamen nihilominus hucusque ge- inâ Maniæ causâ, non nisi cum animalium spirituum, orum vitiatam diathesin illa consequitur, indole ex fundo Democriti puteo hauriendâ demum. Ego, n hîc quid audeo, mitius Abderitorum illo judicium ro. Posui, quod hâc ætate potui. Nil urgeo, am- abus potius ulnis sequar quemvis rectiùs sentientem, imò emendandarum conjecturarum operâ ipse defungar. Adjuvet DEUS!

I. N. J.

§. 1.

NOn multum autem in dissertationis limine nominis op[...] bimur scrutinio, quandoquidem genuinam ejus signi[...] tionem, cuivis hodiè apertam, ista insuper etymi deriv[...] quâ ἀπὸ τȣ̃ μαίνεϑαι, h. e. furere, desumi consv[...] penitissimè exprimit, & Latinis indè furor, nostræque g[...] die Raserey oder Unsinnigkeit appropriatè dicitur. Missis proi[...] nominalibus, in rei ipsius descensuri penetralia, definimus *Man[...] Delirium furiosum (seu cum furore & audaciâ) sine febri, ab irre[...] lari & impetuoso ignitorum animalium spirituum motu proveniens.*

§. 2.

Generis loco Delirium ponimus, quod maximè de sym[...] matis hujus, in quo læsa ratiocinatio nulli non manifestissimè pate[...] sentiâ est, *limitatum* cumprimis â conjunctis, furore, seu sævit[...] se aliosque, & audaciâ sine febri, quibus à Phrenitide, quæ cum fe[...] & Melancholiâ, in qua metus ac mœroris plena sunt omnia, di[...] gvitur.

§. 3.

Subjectum primarium sunt Spiritus animales, sensus illi & [...] tus artifices in corpore, quatenus â temperie genuinâ, puritatequ[...] luciditate, in igneam naturam degenerant. Non autem hæc d[...] niore radiantis splendore, rationalis animæ affectio est, quia in se [...] nisi merus intellectus, sive lumen substantiale & intellectuale, ade[...] ἀπαϑὴς est ac stultescere nescia; sed sola id omne instrumenta [...] jus, Spiritus, sustinent, aut, si malis, corporea anima, morbis uti[...] & amentiæ obnoxia, unde bruta etiam dicitur.

§. 4.

Hanc duabus constare partibus, flammeâ alterâ, in sangv[...] gliscente, vitali, alterâ lucidâ, in cerebro nervisque lucente, sen[...] vâ, ex subtilissimi Anglorum, *Th. Willisii, libro de anima brutor[...]* repeto, quas Spiritus vitalis & animalis nominibus â functionib[...] suis Scholæ jam pridem adpositè appellarunt. Quanquam en[...] eâ naturæ necessitudine mutua spirituum opera conjuncta sint, ut [...] edendum perfectæ animalitatis actum unus sibi solus non suffici[...]

s[...]

ſed alter alterius amicam opem poſtulet: Ab iſto tamen (vitali) actiones magis ſic dictas vitales, ſicut ab hoc (animali) animales proximè dependere, & hactenus apud plerosq; Medicorum receptum eſt, & utriusq; Spiritus natura ac indoles oppidò evincit.

§. 5.

Vitalis namq; Spiritus non quidem niſi ſubtiliſſima, luminoſa & maximè activa ſangvinis portio eſt, quæ ex utriusque lucidæ ſeminalis parentum auræ confermentativâ connexione in lymphatico materni ovuli colliquamento primitus accenſa, dum ex dicto jam ſeminali liquore, ceu radicali humido, idearum ſuarum ductu, partes machinæ corporeæ format, formatas debiti nutrimenti præparatione & adpoſitione auget, conſervat & individuo vivido calore fulgoreq; per vitam perfundit, exſequendis vitæ muniis nunquam non indeſeſsè operatur. Tantô tamen lucis veſtigiô, puritate, & temperaturâ in ſangvine non emicat, ut & nobilioribus animæ functionibus, quas animales vocant, præeſſe poſſit, cùm igneæ flammæ, infeſtæ animali regimini, majorem mixturam habeat, ut Daniæ illud clariſſimum olim ſidus, *Th. Bartholinus de homin. & brut. luce p. 324.* loquitur.

§. 6.

In cerebro autem radians, & continuatâ hinc per nervos emanatione univerſum irradians corpus, animalis Spiritus puriſſimâ luce ſplendet, temperieque pro animalium functionum miniſterio aptiſſimâ gaudet, qui è ſpirituoſis lucidis vitalis flammulæ moleculis, à ſangvinis maſsâ intra cerebri ſecretis glandulas, & limpidiſſimæ harum lymphæ exceptis vehiculo, ſicque magis attemperatis, ſubtiliſatis & purioribus, nobilioribus redditis, generatus, dum per medulloſæ ſubſtantiæ quascunque agitatus vias, hincque citiſſimâ per nervoſum ſyſtema undulatione, corpori cöexpanſus, objectorum ſenſilium in ſenſuum organis impreſſiones recipit, ad eandem medullam, tanquam emporium ſpirituum, menti offerendas defert, easdem variè diſtingvit, componit, retinet, aut iterum pervolvit & denuò exhibet, vel novas inde elicit, hujusque nutu motrices muſculorum fibras variè impellit, ſenſuum & motuum, cùm interiorum, tùm exteriorum, mentisque abſtruſas edere functiones dicitur. *Confer. Nob. Sturmij phyſ. conciliatr. conamin. part. ſpeciaiiſ. ſect. poſt. c. 3.*

Has ut inculpatè obeat, genuinâ ejus indole opus eſt, ad q tria potiſſimùm cum immortalis famæ Viro, *Dan. Sennerto, prax.* c. 15. requirimus. *Primò*, ut *temperatus*, humidus, *calidus qui ſed vitali ſpiritu longè temperatior ſit*. Cum enim vita validum ſus moderatum calorem requirerent, ideò, ne animalem regio impetuoſiùs perrumperet vitalis flamma, glanduloſam cerebri ſtantiam non exteriùs tantùm oppoſuit, ſed interioribus etiam dullæ, ſpinalis quoque, receſſibus, demonſtrante *Cl. Malpighio, d rebri cort. c.* 1. inſeruit provida natura, non alium credimus in fin quàm ut egredientes hinc vitales igneos Spiritus perpetuis unà n ſcaturiens äerea lympha reciperet, attemperaret, & obeundis ſic malibus muniis aptatas, veluti humidum ignem, ſive in humi lymphâ, lucentem (uti liquidos in aquâ mechanica hodiè e bet, de quibus *Ephemerid. Germ.* annus 8. conſulatur) in medu rem diffunderet ſubſtantiam. Ne verò nova hæc æſtumes, en p euntem magnum *Hippocratem*, qui poſtquàm tùm animantia om tùm hominem ipſum, ex duobus, facultate quidem diverſis, uſu v conſentientibus, igne nimirum & aquâ, conſtare, prorſus ad rec tiorum quorundam mentem, qui corpora cuncta vel proximè, vel motè, ex aquâ ſolidari, ſpiritibus autem, qui igneæ indolis ſunt, m veri ac vivificari aſſerunt, elegantiſſimè edocuit, ipſam tandem, ut contextu colligitur, ſenſitivam animam, cujus hypoſtaſin anima formant Spiritus, ex ijsdem contemperatam ac commixtam eſſe, e preſsè pronunciat *l.1. de Diæta*: ἐσέρπει δὲ, inquiens, ἐς ἄνθρωπ ψυχὴ πυρὸς καὶ ὕδατος σύγκρησιν ἔχουσα, μοῖραν σώματος ἀνθρώπου. *Irrepit autem in hominem anima, ignis & aquæ tem rationem ſortita, corporis humani portionem.* Quod idem de pe fectioribus etiam animantibus docens, & ex diverſa ignis & aqu commixtione, memoriæ ac prudentiæ diverſitatem in hominibus d ducens, inferiùs paulò eodem loco repetit, ut ex §. 17. ulteriùs pat bit. *Secundò* requirimus, ut *ſubtilis, purus, lucidus ſit*, quod *Galen l. 7. de Hippocrat. & Plat. ſent. c. 4. & comm. 4. in 6. epidem. t.* 28 *ſuô jam tempore docuit*, & alios inter laudatus *Bartholinus l. c. l.* 3 *c.* 1. diſertiſſimis demonſtrat. Quâ omninò de causâ ſecretus ſic ſangvine & attemperatus in cerebri glandulis animalis Spiritus pr

fun-

unctionum suarum exercitiô in amicissimâ lucis medullâ, ceu regiô
alatiô, confluit, & per ejusdem substantiæ nitidissima vasa, in uni-
ersum emanat corpus, ut rerum icónas & impressiones determinato,
ed impervestigabili â nobis motu ac undulatione lumineque suô re-
ipere, & configuratione citissimâ per continuam hypostasin
peculanti in meditullio cerebri animæ exactè ac distinctè repræsen-
are, & reliqua hinc animæ munia laudabiliter exsequi valeat; ne in-
uinatus aut intemperatus non ad objectorum tantum â sensibus ex-
rnis oblatorum hinc depravatam receptionem, sed propriam quoq;
nomaliam phantasmata sibi formet, tùm animo, tùm corpori exitio-
. Et ut liberè tandem, quod volumus in re arduâ & dubiâ, hîc ex-
onamus, in certa purissimæ äereæ cerebri lymphæ cum lucidis vita-
; Spiritus particulis contexturâ, animalium spirituum hypostasin
ndatam statuimus, freti Hippocratico isto, nec alienos adeò â nobis
dentes celeberrimos Medicos, *Willisium in Anat. cerebr. c. 19. p. 95.
96. Bohnium in dis phys. 15. Wedelium in phys. med. sect. 2, c. 6.* & il-
strem naturæ consultum, B. *de Verulamio in augment. scient. p. 115.
l. c. 3.* *Tertiò, ut ordinatè ac certô regulari motu influat*, ac animæ
oin morigerus sit, ne turbatô istô dominari nesciat, aut frustrà
ominetur superior anima.

§. 8.

Præsidet nimirum Mens & unita est corpori animalium spiritu-
n interventu, quorum hinc duplicem hîc annotari motum par est.
iperatum unum, ex rationis pendentem nutu, quo radios istorum
actus superiores, pro libitu hæc moderatur & regit, sicque â bruto-
m actionibus nostras distingvit: alterum proprium, ab ipsa eorum
cidâ, & mobili, ab inditis sibi, aut impressis adventitiis directrici-
is ideis, essentiâ procedentem. Hunc mentis directioni contrari-
n haud raro videas, dum hujus imperio se subducentes Spiritus
on ad carnis tantùm, ob intimiorem cum hâc affinitatem, illecebras
oluptatesque, aut quosvis excessus sensuales alios seducunt homi-
m, ratione pollentem, sed & planè insanire cum ratione ac brute-
ere, quin inferiorem sæpè brutis reddunt, prout in maniacis & si-
ulacris horum, ebriis ac iracundis, observare datur. Ut adeò do-
ndus omninò (consideramus autem corruptam hominis conditio-
m) sit ærumnosus mortalium status, quod divinæ orginis sapientis-

sima

ſima mens alligata ſit ſenſitivæ huic animæ: Enti videlicet impu concupiſcentiis, illecebris & voluptatibus dedito, eiq; tam facilè ſentiatur mens immortalis, quaſi propria ſui incuria jam æter dormiret, quæ *Helmontii* querela eſt, *tr. dem.id. §. 29.*

§. 9.

Ex quibus nunc expeditum ſatis eſt, *penitiores maniæ Ca* perveſtigare; quarum *immediatam* in irregulari & impetuoſô i torum animalium ſpirituum motu ſuprà poſuimus. Hi namqu natura ſua temperati, humidi, puri, lucidi, ſedati, functiones ſua cundum idéas in lumine eorum pictas, ad mentis dictamen, ritè dineque obeunt; ſic intemperati, impuri, ignei, impetuoſi f non ad rationis tantum & ſenſuum exercendos actus inhabiles ſed excuſſô etiam iſtius regimine, propria conceptarum, ſed co ſarum idearum libidine ferinô motu quaquaverſum feruntur impetu, non aliter

Ac ſi carceribus ſe ſe effudêre quadrigæ,
Addunt ſe in ſpatium & fruſtra retinacula tendens,
Fertur equis auriga, nec audit currus habenas:

Unde cogitationum impetuoſarum tot æſtus perpetui, to compoſiti mores, geſtus feroces, loquacitas & ſimiles inordinati tus, igneo ſpirituum genio reſpondentes reſultant.

§. 10.

Cauſam mediatam proximiorem læſam animalium ſpiritu contemperationem, cum *objecti*, tum *efficientis cauſæ* vitio, aſſerim *Iſtud* vitalis Spiritus conſtituit, ab exaltato & efferato ♀e ⊖eque gvinis vol. & depreſſis incoctisvé temperantibus liquidis lymp cis particulis evectus, liberior, impetuoſior factus, qui inordinatô ptu cerebri oras irruens, & intemperatus, impurus, glandulas h perrumpens, medullæ incolas, animales Spiritus, turbat, accend maniaco adaptat tumultui. Et ne de ſangvinis hac conſtituti multùm ambigamus, genarum iſte in maniacis rubor & emiſſus venam ſectam præter modum rutilans, cinnabarinus, æſtuans & quaſi omni privus ſangvis quodammodò diſvadet.

§. 11.

Hanc ipſa animalium ſpirituum cathedra & univerſitas, p laudato illuſtri *Verulamio in hiſt. V. & M. 5. §. 40.* Cerebrum au

ma

maximè quoad glandulas, conſtituit. Harum officium eſſe, ut puriſſimam äeream elaborent lympham, quâ cum contemperatæ lucidæ vitalis flammulæ moleculæ in animales tranſeant Spiritus, ſuprà §. 7. innuimus: eô ergò quavis de cauſa deperditô, intemperatus, igneus, impetuoſus, & animalibus mentisque muniis impar, aſt furori patrando aptiſſimus evadat animalis Spiritus, neceſſum eſt. Neque enim objecti, fervidioris ſc. ſangvinis reſpectu, impedita ſolummodò hîc eſt cerebri iſta contemperandi actio, velut in Phreneſi & deliriis febrilibus aliis, quin & ebrietate nonnunquam accidit; ſed proprio potisſimùm ipſius cerebri, eoque vel per ἰδιοπάθειαν, vel per δευτεροπάθειαν, ex intemperie (per quam non nudam qualitatem, ſed defectum äereæ puriſſimæ lymphæ intelligi volumus) aut conformatione, contracto deperdita vitio. Hac np. parte, *Hippocratis* eloquio, ſana, ſapimus maximè & intelligimus, & videmus & audimus, & turpia & honeſta cognoſcimus, malaque & bona diſcernimus. Eâdemque ipſa autem & inſanimus, & deliramus, cum minimè ſana, ſed naturâ calidior, aut frigidior, aut humidior, aut ſiccior, aut aliam quandam præter naturam & conſvetudinem affectionem ſenſerit, *libr. de morbo ſacro*.

§. 12.

Quô quidem modô decantatam, ſed multis hodiè immeritò exoſam, animalium ſpirituum *accenſionem*, quam antiquiſſimæ *Hippocraticæ* conformem doctrinæ, pro continente Maniæ causâ unô ore allegavit Antiquitas, optimè explicari poſſe putamus; ſiquidem & delinquentem hîc ſangvinis conſtitutionem aduſtæ bilis (modò genuinè hanc interpretemur) nomine non obſcurè expreſſit, cui tamen à *Platero* addita occulta qualitas profectò hîc inſons accuſatur. Bilis namque materiam ſulphureo ⊖nas ſangvinis particulas præbere, & analyſis ejus docet, & aliàs abundè evictum eſt. His autem errore externo & ſecernentium hinc viſcerum, hepatis præſertim ac lienis vitio, plus juſto collectis in ſangvine & variè exaltatis, abſumtoque frenô harũ, lympha, ſulphuream calidam ſangvinis diatheſin, exſurgere, quam bilioſam, & ex incocta lympha, aduſtã, aut ex confermentatis ſylveſtribus ⊖bus, atrabilariam, cum antiquitate vocare poſſis, quid impedit? quæ verò ad furoris in regiâ mentis ſede conceptionem quantum contribuat, ex §. 10. eluceſcit. Nec adeò diverſum

hinc abit ex noviſſimis CL. *Bellinus*, quandò præmiſſa ſangvinis malia; Sangvis igitur, inquit, ex calore libero & partibus duris, ſi ac fixis compoſitus per motum ſuū naturalem à corde conceptum rivetur ad glandulas cerebri; inibi igitur educi debebunt ex ipſo males Spiritus, qui cum à fixis partibus ſolvi & elici non poſſint, ducentur ex ſolo & puro calore, qui proindè ſi quid adhuc re dantis humidi permixtum habet, in glandulis iisdem deponet, & rivabitur intra nervos tantum non purus ignis, vel quicquid poteſt igni ſimile ratione velocitatis, impetus & violentiæ, adeo producentur & fluent per nervos Spiritus maximè liberi, ſumma locitate atque impetu præditi &c. *in tr. de morb. cap. de maniâ* l. videndus.

§. 13.

Lucem dictis fœnerat *remotiorum cauſarum* Catalogus, c *rebus naturalibus, nonnaturalibus, & præter naturalibus* iſtas affe noſter in animaliū Spirituū ignitione fundatus inſerit, quæ ſulph. gvinis acuendo, exaltando, augendo, lympham corrumpendo, a mendo, ſicq; temperiem cùm totius, tùm cerebri cumprimis imu do, & Spiritus in inordinatos, impetuoſos motus concitando, in movenda indole iſta conſpirant. Quarum potiores dum hîc deli animus eſt, *ex naturalibus* iſtud *Temperamentum* aptiùs ſe huic ſiſt fectui, quod ♀eas, igneis micantes atomis particulas lymphaticis tùm ſuperiores habet, h.e. *cholericum*, & ex hoc ac melancholico xtum, quod *atrabilarium* vocant, quibuscum ſi *ſiccior & laxior g dularū cerebri conſtitutio* conſentiat, accedente irritante occaſio cauſa, de facili excitari mania poteſt. In utroque radicata vid *hereditaria diſpoſitio*, propagata ſimul in fœtum mediante ſemi Spiritu parentum arrogantia cum tota inclinationum ſeminal proſapia, qua de *Helmontius tract. morb. arch.* §. 15. *ſeq. & dem.* §. 38. videatur.

§. 14.

Ex *nonnaturalium* familia, äer ſiccitatis caloriſvé exced æſtu, quo canes etiam in rabiem adigi obſervantur, furoris conce onem inſigniter promovet, uti veneta iſta meretricula poſt capitis vacrum capillos ſolem versùs apricans, eôdem correpta teſta apud *Rolfincium ord. & meth. cognoſc. & cur. maniam, c.* 11. Pra

äer

äerem *calidior victus potus que ratio* multùm confert: quô nomine *confectio anacardina*, quæ sapientum aliàs dicitur, stultorum confectio *Hoffmanno* audit, dum quosdam usu hujus memoriam sibi parare allaborantes, maniacos redditos esse, refert *l. 2. de med. officin. c. 62. S. 2.* Pertinent huc spirituum humorumque anomalian, frustrata mumiali confermentatione, inferentia *Philtra & assumta toxica alia*, uti de comestis aconiti foliis *Willisius l. de anima brut. p. 2. c. 12.* & de Solano furioso alii annotant, vid. *Sennertus prax. l. 1. p. 2. c. 15. Ebrietas* verò quid aliud, quam voluntaria insania, *Senecæ* elogio? cui accedens *lucubrationum*, lymphæ deprædatricium, intemperantia, fœcunda furoris mater existit; sicut alia inter notum juvenis exemplum, qui interdiu vino generoso, noctu studiis inserviens, furiosa morte sublatus est, apud *Höferum in Herc. med. l. 1. de aff. cap. 7. Vehementiores tàm corporis, quàm animi motus*, mœror præsertim immoderatus, amor, æmulatio, superbia, vindicta & genuina maniæ soror, ira, dum benignum microcosmi rorem absumunt, corrumpunt & Spiritus supra modum commovent, confundunt, efferant, accendunt, quantum contribuant, & *Pergamenus 6. aph. comm. 23. innuit*, & historiæ passim obviæ abundè testantur. Nec reticendæ tandem sunt *excernendorum, mensium* cumprimus ac *seminis retentiones*, quorum acribus seminalibus effluviis efferatum sangvinis ♀ & corrupta reflua à genitalibus lympha temperiem cerebri & puram spirituum schesin imutando, ortarum hinc imaginationum venerearum ductu, ad furorem, quem uterinum in fœminis vocant, sæpè sæpiùs incitant: uti de nobili matronâ ex *Platero l. 1. pr. c. 3.* & de Virgine apud *Leonem pr. c. de man.* constat, quæ ex retento semine enato veneris desiderio tanto correptæ furore, ut per agros sylvasque errantes quosvis turpisfimis gestibus verbisque ad coitum provocarent, & renuentes convitiis & verberibus peterent.

§. 15.

Ex *præternaturalibus*, causarum vicem subeunt, quæ cerebri temperiem & conformationem frangendo, igneam spiritibus dyscrasiam conciliant. Sic variolis, febribus ardentibus, epilepsiæ, phrenitidi, melancholiæ, vulneribus capitis, morsibus animalium rabiosorum, quin & hominis furentis, successisse maniam, historiæ testantur ex *Foresto l. 10. obs. 27. Hildano l. 6. obs. 82. Boneto in med. sept. p.*

205. *Ephemerid. Germ. dec. 2. ann. 2. obs. 150. B. D. D. Etmüllero inaug. de mors. viper. aliisq; petendæ.*

§. 16.

Agmen causarum claudant *res, quæ naturæ transcendunt sp[...] ram*, quarum tragœdiam cum instrumentis suis *Satanas* agit, [...] morbo se huic immiscere sæpè observatus est. Datum namque [...] justissimi Numinis permissu impuro spiritui, pro mirâ, quâ polle[...] gendi subtilitate animæ sensitivæ, seu spirituum animalium sy[...] non atomos solùm seu corpuscula heterogenea immittere, adeo[...] functionibus ejus modò stimulos addere, modò vincula injicere, [...] dò eas in perversum rapere; sed ipsi se insinuare humano corpo[...] quasi alteram animam potentiorem ei cöextendere, singulasque [...] tes & membra insolito vigore pro libitu suô actuare, regere & ad [...] cinora immania ac supernaturalia incitare, veluti CL. *Willisiu[...]* morb. convulsf. c. 7. disertè scribit, id sanè longè videtur certissim[...] Quandoquidem duos illos apud *Matth. 8. v. 28. Marc. 5. v. 2[...] Luc. 8*, energumenos ipsæ testantur *Sacræ literæ*, & ex his *S. Pat[...]* plerique idem asserant; quanquam sint, qui ad naturales causas [...] solutè illa referant & contrà ea morbos omnes dæmoniacos c[...] *Kozackio tr. de hæmorrh.* alii æstument.

§. 17.

Differentiæ Maniæ cùm ex recensitis hactenus facilè co[...] gantur, iisdem hîc multum non immorabimur, quæ enim à *for[...] subjectô, causis & tempore* potissimum desumuntur. Ut potic[...] tamen tangamus: I. Ratione *formæ*, Mania alia est commun[...] sumta, delirium scilicet furiosum sine febri in genere, quæ no[...] considerationis est; alia in specie cum aquæ & limpidorum om[...] um metu & aversatione, quæ Hydrophobia dicitur & peculiar[...] meretur tractationem. II. Ratione *subjecti*, alia est primaria & [...] diopathica, in qua cerebrum, ejusque incolæ animales Spiritus [...] se & primario afficiuntur; alia sympathica, aliunde, ex hypoch[...] driis scilicet, vel utero, tanquam ex foco, affectis dictis Spiritib[...] III. Ratione *causarum*, totuplex est mania, quotuplex extantior [...] guitur causa; hinc alia hæreditaria, alia acquisita est; alia â philt[...] dæmone &c. inducta, ex suis quævis eruenda signis, quibus hîc [...]

per[...]

rari, instituti vetat ratio. IV. Ratione *temporis*, alia recens est, a inveterata; alia continua, perpetuô ferociens æstu, alia interpo-ta vel intermittens: Quæ tamen intermissio rarò sincera est, præser-n quandò per se furor desiit. Nonnullos namque, qui penitus uti morbô videbantur, aut veris tempus, aut error in victu, aut casu aliquô proritata ad furorem denuò revocavit, teste præter os *Aretæo libr. 1, de curat. diuturn.*

§. 18.

Visis maniæ Causis in genere, *Phænomena* restant, quorum tria e cæteris se explicanda offerunt: *furor sc. ἄπυρος, sine febri* (*es-tiale & infallibile morbi hujus κριτήριον*) *robur insolitum & frigo-tolerantia*, ex ignea animalium spirituum diathesi deducenda. sitô namque, Spiritus hos naturâ suâ lucidos, humidos, ex igne & uâ, certâ lege confœderatis, juxta *Hippocratem* contemperatos esse, texturam eorum talem ipsæ animales operationes, non ignis tan-n vigore ad evibrandas actiones, sed & aquæ mollitie ad recipien-s impressiones perficiendæ non obscurè videntur requirere, opor-sanè ex vitiatâ horum symmetriâ, dum vel ignis exorbitat, aut de-it, vel aqua, spirituum crasin ac formam multum immutari, & pro versâ horum anomaliâ, sensuum etiam motusque diversa scaturire ia. Id quod citatô de diæta librô expresse pronuntiat laudatus nex: Ex his autem, *ajens* (igne & aquâ) ubi contemperationem ima habuerit, prudentia & memoria maximè valet. Quod si au-n aliquo super inducto usa fuerit & horum quodcunque increverit, t contabuerit, imprudentissima evadit. *Et inferiùs paulò*: Pru-ntis igitur & imprudentis animi hæc contemperatio causa est, ve-t à me scriptum est.

§. 19.

Sicut ergò Serenitas spirituum & temperatus splendor hilarem imum ac prudentissimam mentem, cujus quippe vigor à Spirituum gore maximè pendet, conciliat: Sicut econtrariò exsuperans eorum cem aquositas torporem infert, in stupidis, & concentratio eorum tenebræ mœstitiam cum terrore incutiunt, quem externæ illæ diei n possunt, in melancholicis; *Sic intemperatus ac flammeus eorum lgor, mentis eludens regimen & corporis ultra efferri nitens ambitum,*

 furo-

furorem, audaciam, vigilias & similes sibi specierum excitat *producit in maniacis. Vid. Hippocrates l. c.* Sunt nempe Ma si loqui ita fas est, melancholici inversi. Hi taciturni omnia timent, illi nihil; sed clamosi sunt, vociferantes, co ptus continuè deliros foventes. Increpant amicissimos, obvios cunque bestiarum instar invadunt, lædere gestiunt & morsu, u bus ac quibuscunque possunt modis, ni caveant, lædunt. Et mens in efferatos ita Spiritus lucere ritè non potest, nec pudore lum præ se ferunt, nihilque pro sano, ac ne pro homine quidem aut patiuntur, d. propria stercora devorant, indusia permer quin in vincula, lectum, stramina, vestes seq; ipsos sæviunt, & fi signa exerunt. Quamvis autem illum non raro occultent blandos & humanos simulent, iis tamen non æque fiden quandoquidem per insidias exercere furorem intendunt. munes tamen cum melancholicis habent vigilias & p tasmatum continuam volutationem, ut adeò maniaci gis ad extra, melancholici ad intra magis delirent. *Ingenti que robore pollent*, ut larvis illos agitari & à dæmo invectam esse insaniam, vulgus sibi persvadeat, dum pluriu perantes hominum vires & vincula rumpunt & fores effring flammigeris æstibus ardentium instar leonum, non homi qvod verò robur *verum* partim est, ob citatum ignitorum & ratorum Spirituum continuum in musculos & tendines impe partim *quasi tale*, ob mentis impeditum usum, undè cùm a cissimi sint, & perstent, nec pericula timeant, ea agunt, qvæ mentis non præstent, nec audeant. Audaces & hîc fortuna ju *Intensissimos* præterea *aëris rigores denudati licet, non senti* (rarius siquidem hoc lædi observati sunt, ut qui *Riverius pr. l. 1. c. 13* annotat) non qvod ex mentis miseratione insensibilis diffluens radius, virtute sua, elementis superior est, amentis corpus mortali frigoris importun eximat, ut *Helmonius tr. dem. id. §. 43.* opinatur; Vulnera & plagas facilè perferunt, carnes crudas & res fœdissimas devo nec gravissimos fœtores, sensu qvasi omni destituti, percipiunt m aci; qvia recipiendis omnium horū, hinc & percipiendis impr

us incapaces sunt ob liqvidi defectum igniti Spiritus, qvos flameo
li vigore ferventes rubensq; vultus depingunt. *Febri* verò, qvod
iô monendum loco erat, *carere*, testatur calor & pulsus respective
abilis, & absentia læsarum actionum vitalium, præsentia aliarum:
eas namque maniacos cætera sanissimos, nisi quod insani sint.
nt, voraces sunt, vix saturandi sæpe. Testatur morbi longitudo,
cium, vincula vitalia, sangvinem & lympham non dissolvi ita, ut
bribus fit totô die; quia nulla adest fermentatio præternaturalis,
a putredo, ut loquebantur veteres, sed æqualitas adest in illâ
intemperie.

§. 20.

Enumerata symptomata si modum excedant, inauspicatam
nosin habent, juxta 6. aph. 53. ubi Cous: αἱ παραφροσύναι, αἱ
μετὰ γέλωτος γινόμεναι, ἀσφαλέστεραι, αἱ δὲ μετὰ σπουδῆς,
σφαλέστεραι. Deliria cum risu accidentia, tutiora. At cum ad-
o studio, seriâ audaciâ & excessiva ferociâ, periculosiora. Quan-
n enim morbus, ob ipsam æquabilem efferationem & non disso-
vitalia vincula, per se lethalis non sit, curatu tamen tàm sua na-
quam ob ægrorum, tum medicis, tum sibimet ipsis inimicorum,
edientiam, difficilior, & diuturnus, quin imò, si ab exhausta ce-
lympha & hectico quasi cerebri statu, eo usque efferati sint
us, ut concentrici reddi nequeant, ope nostra ut plurimum pla-
ncurabilis est, nisi DEus & natura eosdem restituat, ut excellen-
ius *Ammannus in Parænesi ad disc. p. 188. monet.* Quò *Senex*
n *6. aph. 21. respexit:* Τοῖσι inquiens μαινομένοισι κιρσῶν ἢ
ἱμορροΐδων ἐπιγενομένων, μανίης λύσις: quo de, ut & aliis, quæ
ume ventus spectant, latius, sed eleganter egit laudatus *Bellinus l. c.*
seqq. Quia ergo diuturnum malū est, securitatis causa in peculia-
s claustris, Tollhäusern / optimo consilio custodiuntur, ubi ad
nam sæpe senectutem inter fœdissimas sordes, & summas viven-
niserias miserrime tandem finiunt vitam. Curati autem simpli-
plerique fiunt & statis sæpe periodis furoris accenduntur de-
faces.

§. 21.

Curationis summa in hoc præcipuè consistit, ut Spiritus ani-

malis

malis temperiei, puritati, nitori & motui pristino naturali restitu
Ad quam obtinendam in id laborandum unicè, ut effrene fero
tes ac igniti Spiritus demulceantur, temperentur, ligentur, effer
sangvinis sulph. dometur & lympha incocta ac deficiens restitu

§. 22.

Ex *Fonte Chirurgico*, sangvinis æstus ventilant ac effe Spirituum motus potenter coërcent ac supprimunt crebriores *sa nis* per venas arteriasque minores, *μέχρι λειποθυμίας emiss* quandoquidem multos maniacorum, a medicis derelictos lar & frequenti sangvinis missione restitutos esse, *Plateri* aliorur observationibus constat. Nec de nihilo omnino esse *sangvin* tulini, v.g. vel ovilli, mitium utpote & ab omni fere affectu in nium animalium, in venam maniaci, famosam, ut fit, ab initi exoletam jam fere *transfusionem*, experimenta svadent Parisiis de quibus *Acta philos. Societat. Reg. in Anglia Mens. Febr.* 16 *Jun.* 1668. *consulantur. Vid.* etiam *Lovverus de Corde.* Mu quoque auxilii promittunt Practici ex *cucurbitulis scarificatis*, *cantibus*, *Trepano* & ultimis istis, licet non usitatis æque remediis *stratione & apertione apicum digitorum Paracelsica*, in quibus si lis tamen cautius procedendum.

§. 23.

Ex *Pharmacia* penu, primo se loco nominanda offerun lidiora *Emetica*, ♁ta præsertim, ☉is splendentia radiis, ut sun trum ℥ij ☉re, ☿ vitæ, ♀ emet. cum ☉ fulminante vel cinnabari maritati &c. Hæc namq; latentem in ventriculo & conterminis p bus si non mineram, nutriculam certe morbi, exterminant ipso ferocientes Spiritus, motibus istis ventriculi consternatos compe ac in ordines quodammodò cogere docta sunt, ut mireris, q mites mox inde maniaci fiant. Nec *Clysteribus emollientibus*, ordinarie alvus adstricta sit, & medicamentis *deobstruentibus*, h borinis, ♀eis, ♂libus, pro sedandis primarum viarum effervesc tiis & parando adustis biliosis humoribus exitu sæpiùs usurpar laus deroganda: ut sunt Infusum & extract. hellebori nigri simple ♂tum, in ▽ anagallid. dissolutum, crystalli ♀i s. & ♂les, ⊕ simpl. & ☽res, Crocus ♂is aperitivus, Tr. ♂ ♀is. pomat. cydoniat

ma

arindinata, accessione arcani ♀i, liquoris ♂tial. Spirit. ♀i, *ci, pro circumstantiarum ratione roborandæ; quorum virtutes sangvinis etiam emanant massam, corrigendæ sulph. hujus dia- :si apprimè convenientia.

§. 23.

Sedatô sic quodammodò spirituum humorumque impetu, & 'ato penitiori aliis remediis aditu, in auxilium vocanda sunt, quæ ritibus concentrandis, sangvinis sulph. obtundendo, & lymphæ vi- randæ in furoris exterminium unitâ vi conspirant. Ex his ut po- ra quædam trium regnorum referamus, internè eminent (α) *ano- 'a, tàm fixiora mineralia*; ⊖lata, ♀rea, ♃lia & Cinnabarina fixiora, pirituum humorumq; serenativâ & sedativâ illustria: ut sunt sulph. 'i anod. & qui hujus ratione multùm præstat, Spirit. antepilept. rtmanni, sulph. ♃nij purius & fixius tertiæ præcipitat. cum Spir. ⊖li, ıctur. ♃nij genuina, Cinabar. nativ. granulata sublimata & lon- re circulatione magis fixata, & ♃lis, communis, aut ♀is ditata astro, bilior; quàm *Vegetabilia*, & quod in genere anodynorum omnium x est, minimum mole, ast maximum facultate, *Opium*, fermenta- ıis præsertim beneficio, enchiresi *Langelottianâ* aut *Boylianâ*, cor- tum. Cujus blandum resolubile sulph. sicut ▽ eis substantificis nu- , efferatum sangvinis sulph. frenando, hiantes cerebri poros occlu- ıdo & ferocientes in istis *S*piritus ligando, sicque temperie cere- quadantenus restitutâ, exoptatum somnum procurando, hîc in- atissimum; ità sine illis, ob microcosmici menstrui, lymphæ de- um, frustraneum prorsùs est, monente more suo Excell. *Wedelio*, *mœnit. mat. med. p. 445.* nec inoxium omninò, annotante plus ju- quidem, *Helmontio tr. dem. id.* Ad restituendum ergò hunc rosci- n defectum & temperandas cerebri glandulas, anodynis jungen- (β) *ἐνεργητικῶς humectantia*, ▽ nim. simpl. aut hordei, ⊕ depu- , ♃to alterata, vel, quod specifici loco extollunt, decoctum ana- lid. & fumar. cum sero caprino, Spirit. ⊖li vol. cephal. aut egmate hujus irroratum. Commendant se quoque ▽æ refri- antes, buglosſ. borragin. nymph. lactuc. anagallid. hyperic. ce- nigr. & nomine hoc composita ▽ hynpotica *Dorncrellii*, accessu

C semi-

seminum 4. frig. maj. pœon. pap. alb. lactuc. amygd. dulc. in *Em*-
siones, solatia maniacorum, aut cum acidulis in *Julapia* redactæ, c
brius, etiam potus ordinarii loco, largiori modulo, usurpandæ. I
ferimus huc ad restituendam cerebri humiditatem, contemperan
spiritibus debitam, magni semper æstumatas genuinas perlarum
lutiones, quæ cœlo suo hyadas stellasque pluviales continent, gr
& balsamico rore humidum radicale foventes, siriumq; microcos
marcorem & cerebri siccitates inducentem imbribus suis tempera
tes, experto acutissimi *Joh. M. Marci à Kronland judicio, in Consil. secu*
His (γ) accedant *ex* ☽ veluti creaturâ ad condensandos Spirit
propriâ & electâ, juxta laudatum *Verulamium l. c. p. 527* parata: ☾
videlicet depuratum, ♄at. ⊕lat. corallat. perlat. ♂t. ♄nisat. sang
nis utpote rarefactionem nimiam & consequentem lymphæ de
ctum, exhalationem, incoctionem remorantia & flammeã ♒uum e
sticitatem mirè supprimentia. vid. *Sennertus l. c. & (d)* efferatum sa
gvinis sulph. itidem insigniter obtundentia, ♒tantia & adustum p
renales tubulos excludentia, *acida*: ut, succus citri, acetosell. acet
♒ minerales acidi, ⊖, ☽, ♤, ⊕li striat. volat. cephal. roridum ☾
phlegma, abstractione à ♒ ⊕ recens ♌to anodynâ vi imbutus, ♒ ap
rit. Penot. Tinctur. aperitiv. Moeb. simpl. & ♂t. Mist. simpl. ♂l. Clyss
♄nij sulph. & cum his paratæ Tinctur. rosf. fl. 4. cord. bellid. &c. Nec (
Spiritus, sangvinem lymphamq; lumine suo ac heterogenorum h
stilium odorum absorptione & per convenientia cribra exclusion
serenantia ac concentrantia *terrea, marina, metallica* omittenda sun
Laudantur præter enumerata Cinnab. & ♄lia, cerussa ♄nij. bez. m
nerale simpl. & compos. ☉re, ☽re, ♃e, ♂le, Sachar. ♄ni, ♒, Tinctur.
magist. ☽næ, conchylia, lap. 69. corallia, horumq; Tinctur. temperat
terra sigillat. bolus armen. perlæ. lap. pretiosi & ex his c. aliis comp
sita officinalia, species de gemmis fr. diamargarit. fr. cordiales tem
perat. specif. cephal. pulvis epilept. March. cord. albus, confectio d
hyacintho, Electuarium de gemmis Mesue &c. Hæc autem cunct
inter se & cum aliis pro varietate circumstantiarum ità miscere & op
portunô tempore, nunquam autem non cum humectantibus, propi
nare convenit, ut plures simul ac potiores scopos feriant.

Ei

§. 24.

Ex *specificorum* numero, apud collectores horum ubertim
lendo, *asininum sangvinem* retrò aures collectum celebrem fecit
D.D. *Michaelis*, referente *Fr. Hoffmanno, meth. med. p.* 291. in fre-
entem simul usum tracta Tinctura anagallid. & hyperici *Mynsichti*,
ius auxilii potissima ratio in seminalibus torpidi animalis ideis,
iosos spiritus placantibus, quærenda forsan, non neglecto tamen
lecto simul inde sudore.

§. 25.

Inter *Topica*, *epithemata* arrident *refrigerantia & tempe-
tia* ad testes, pulsus, frontem, ex ▽ rof. nymph. hyperic. semper-
. decoct. lactuc. aceto rof. ⦶ ♄to, sach. ♄ni, camphora, opio,
bus Spir. & sangvinis æstus mire compescitur. vid. *Rulandi cu-
emp. cent.* 1. *de mania.* Nec de nihilo est opium thebaic. cum
nphora in vino, vel ol. rof. dissolutum & narium foraminibus,
nporibus ac pedum plantis inunctum, juxtà *Hollerium in oper.
ꝗ. c. 6. p.* 38. Spiritibus v. blandius demulcendis & corrigendæ
ebri intemperiei maximè conferunt *animalcula viva*, catelli, gal-
e, columbæ, hirundines, dissecta & calidè bregmati admota, vid.
erius in prax l. 1. *cap.* 13. *de man.* Ad totius denique corporis
xarescentium capitis glandularum humectationem, *Balnea* ▽
cis, humectantium, refrigerantium & paregoricorum admistione
nperatæ, It. *pediluvia* & *capitiluvia* convenientia laudatissima sunt.
ibus ultimò *submersionem in aquam* à *Celso lib.* 5. *medicina suæ*
27. ad hydrophobiam commendatam, & in Mania quoque ab
lmontio l c. §. 44. *seqq.* exemplis comprobatam, addimus, ut
efacti hac ipsa exorbitantes & oestrô velut perciti Spiritus remit-
e à fastu & in centrum redire suum discant.

§. 26.

Pharmaciæ *Diæta* etiam exactè respondeat. In *vitali* igitur
sit temperatus, moderatè humidus, ad frigiditatem tamen incli-

nans,

nans, & inspersione plantarum infrigidantium ac svaveolentium vitis, salicis, hyperici, borrag. bugloss. fragar. fl. ros. nymph. nec terræ recentis & puræ odore, quem ad compescendos Spiritus in tiis habet laudatus *Verulamius l.c.p.* 530. alteratus, & emanantibu Croco, opio, camphorâ particulis imprægnatus. In *Naturali*, ctus sit tenuis, frigidior, humectans, quem *Hippocrates l.c.* præscri iis in genere constans, ex quibus dulces halitus, roris opifices, e runtur. Potus sit ▽sus, copiosus, ☽sis, acidis, oleosis blandis ebr In *Animali*, excretoria consveta sint aperta. Motus corporis, qui licet, compescatur. Si moderata consilia nil valeant, severior, prudens adhibeatur disciplina. Ligetur æger lineis vinculis, & fen ad resipiscentiam & rationis leges reducatur. Animi pathem ethicâ moderatione componantur. Deliniantur efferati Spiri mellitis verborum globulis, & blandisonis musicæ modulis ac sva bus ἀναθυμιάσεσι demulceantur. Tribus: in id nitamur op omni, ut communi sensuum motusq; vinculo, somno, ligati Spiriti ad pristinam redeant temperiem, advocata Omnipotentis ope, c jus Nomini, quo cœpimus & finimus, sit laus & gloria æternatura.

F I N I S.

